

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

*60721300 – Табиий тодаларни дастлабки ишлаш технологияси
(пахта)*

бакалавриат таълим йўналишининг малака талаблари

Тошкент

ИШЛАБ ЧИҚИЛГАН ВА КИРИТИЛГАН:

- Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти.

ТАСДИҚЛАНГАН ВА АМАЛГА КИРИТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2021 йил «17» 08 даги 3 - сонли йиғилишида маъқулланган. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2021 йил «18» 08 даги 356 - сонли буйруғи билан тасдиқланган.

ЖОРИЙ ЭТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.

Мазкур Малака талаблари “Олий таълим давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар”, “Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори”, Ўзбекистон Республикаси Миллий малака рақамсига мувофиқ ишлаб чиқилган ва расмий меъёрий-услубий ҳужжат ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида малака талабини расмий чоп этиш ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тегишлидир.

МУНДАРИЖА

Т/р		бет
1.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) бакалавриат таълим йўналишининг умумий таснифи .....</i>	4
1.1.	Қўлланиш соҳаси	4
1.1.1.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши Малака талабининг қўлланилиши.....</i>	4
1.1.2.	Малака талабларининг асосий фойдаланувчилари.....	4
1.2.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг тавсифи.....</i>	5
1.2.1.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳалари.....</i>	5
1.2.2.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари.....</i>	5
1.2.3.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари.....</i>	6
1.2.4.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари.....</i>	6
2.	<i>60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг компетенцияларига қўйиладиган талаблар .....</i>	7
2.1.	Умумий компетенциялар.....	8
2.2.	Касбий компетенциялар.....	8
	Библиографик маълумотлар.....	9
	Келишув варағи.....	10

1. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) бакалавриат таълим йўналишининг умумий таснифи

60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрлаш кундузги, кечки ва сиртки таълим шаклларида амалга оширилади. Барча таълим шакллари бўйича ўқитиш кредит-модуль тизими асосида ташкил қилинади. Кундузги таълимда бакалавриат дастурининг меъёрий муддати 4 йил.

1.1. Қўлланиш соҳаси

1.1.1. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши Малака талабининг қўлланилиши.

Малака талаби **60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта)** таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрловчи барча олий таълим ташкилотлари учун талаблар мажмуини ифодалайди.

1.1.2. Малака талабнинг асосий фойдаланувчилари:

-мазкур таълим йўналиш бўйича малака талаблари, ўқув режа ва ўқув дастурларини ишлаб чиқиш ва янгилаш, улар асосида ўқув жараёнини самарали амалга ошириш учун масъул ҳамда ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим ташкилотининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими бошлиғи, деканлар ва кафедра мудирлари) ва профессор-ўқитувчилари;

-таълим йўналишининг ўқув режа ва ўқув дастурларини ўзлаштирувчи олий таълим ташкилотининг талабалари;

-бакалавриат битирувчиларининг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

-таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органлари;

-олий таълим ташкилотларини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

-олий таълим тизимини аккредитация ва сифатни назорат қилувчи ваколатли давлат органлари;

-кадрлар бунортмачилари ва иш берувчи ташкилот ва корхоналар;

-олий таълим ташкилотларига ўқишга кираётган абитуриентлар, уларнинг ота-оналари ва бошқа манфаатдор шахслар.

1.2. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг тавсифи.

1.2.1. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳалари:

60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) бакалавриат таълим йўналиши-фан ва техника соҳасидаги йўналиш бўлиб, пахта саноати корхоналари хом ашёсини қабул қилиш, ғарамлаш ва сақлаш, дастлабки ишлов бериш, чанг ҳавони тозалаш, пахта саноати

машиналаридан фойдаланиш ва уларга техник хизмат кўрсатиш ҳамда уларни таъмирлашнинг самарали жараёнларини таъминлашга йўналтирилган усуллар мажмуасини камраб олади.

Йўналиш бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиққан ҳолда бакалаврларнинг касбий фаолият соҳаларида қўшимча ва ўзгаришлар бўлиши мумкин.

1.2.2. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари:

-давлат ва нодавлат ташкилот, корхона ва муассасалар, компаниялар (фирмалар), ишлаб чиқариш бирлашмалари ва бошқалар;
Пахтани қабул қилиш, ғарамлаш ва сақлаш, қуритиш тозалаш, тола ажратиш ва тола тозалаш, чигитни линтерлаш, тола ва момикни тойлаш, толали чиқиндиларни қайта ишлаш, уруғлик чигит тайёрлаш ва ёрдамчи цех объектларида пахтани дастлабки ишлаш технологиясини ва таркибини танлаш, ишлатиш, назорат қилиш ростлаш ва бошқалар.

Технологик ускуналарни жорий ва капитал таъмирлаш, пахта ва унинг маҳсулотлари сифат кўрсаткичларини аниқлаш ва назорат қилиш, пахта маҳсулотларини сақлаш, ёрдамчи ускуна ва жиҳозларни унумли ишлатиш, пахта маҳсулотларини сақлаш, ишлаб чиқаришда ҳисоб китоб, иш юритиш ҳужжатларини аниқ ва сифатли олиб бориш, иқтисодий таҳлил қилиш, уста, технолог, ишлаб чиқариш механиги ва бошқалар.

60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) бакалаврият таълим йўналиши бўйича битирувчилар педагогик қайта тайёрлашдан ўтгандан кейин, профессионал таълим муассасаларида таълимнинг ваколатли бошқарув органлари томонидан аниқланадиган умумкасбий ва иқтисослик фанларини ўқитиш бўйича педагогик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлади. Бакалавриятнинг касб таълими йўналишлари бундан мустасно.

1.2.3. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари:

- *ташкилий-бошқарув;*
- *ишлаб чиқариш ва технологик фаолият;*
- *ахборот-таҳлилий фаолият;*
- *илмий-тадқиқот фаолияти;*
- *лойиҳавий-технологик фаолияти.*

1.2.4. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари:

60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича Миллий малака рамкасининг б-малака даражаси ҳамда бакалавр касбий фаолиятларининг соҳалари, объектлари ва турларига

мувофиқ бакалавриат битирувчиси куйидаги касбий вазифаларни бажаришга кодир бўлиши лозим:

ташкилий-бошқарув ҳамда ишлаб чиқариш ва технологик фаолиятида:

-техник воситалар, асбоб-ускуналар, тизимлар, технологик жараёнлар, табиий толаларни дастлабки ишлаш техника ва технологияларини амалиётга татбиқ этиш, ускуналарни эксплуатация қилиш, машиналарни лойиҳалаш ва автоматлаштирилган линияларни синовдан ўтказишда зарур бўлган ташкилий ишларда иштирок этиш;

-республика ва хорижда чоп этилган тўқимачилик ва енгил саноати технологияларига оид илмий-техник ахборотларнинг илмий манбаларини ўрганиш;

-илмий-тадқиқот ишларини бажаришни ташкил этиш;

-мавзу (топшириқ) бўйича илмий-техникавий маълумотларни йиғиш, ишлов бериш, таҳлил қилиш ва олинган маълумотларни тизимлаштиришда иштирок этиш;

-илмий-тадқиқот натижаларини ва ишланмаларни амалиётга татбиқ этишда қатнашиш;

-намунавий технологик жараёнларни ишлаб чиқиш ва уларни қўллаш;

-бўғин, цех, бўлимларда технолог бўлиб ишлаш, амалдаги ишлаб чиқариш корхоналарини эксплуатация қилиш;

-хомашё, ёрдамчи материаллар ва маҳсулотларнинг сифатини назорат қилиш;

-ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва такомиллаштириш бўйича технологик ечимларни ишлаб чиқиш;

-намунавий технологик жараёнларни қўллаш;

-технологик схемаларни таҳлил қилиш ва технологик параметрларни ҳисоблаш;

-амалдаги технологик асбоб-ускуналарнинг ишлашини таъминлаш, уларни яроқли ҳолатда ушлаб туриш ва қайта тиклаш;

-амалий фаолиятда автоматлаштирилган тизимларнинг инструментал воситалари ва муҳитларини ривожлантириш ва улардан фойдаланиш;

-атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва меҳнат хавфсизлиги талабларига мос келиши борасида ишлаб чиқариш жараёнларини назорат қилиш;

-касбий этика кодексига риоя қилиш.

Ахборот-таҳлилий фаолиятида:

-бошқарув қарорларини қабул қилиш учун ташкилотнинг ташқи ва ички муҳити омиллари тўғрисидаги маълумотларни тўплаш, қайта ишлаш ва таҳлил қилиш;

-қарор қабул қилиш, фаолиятни режалаштириш ва бошқариш учун маълумот тўплаш, ташкилотнинг ички ахборот тизимини яратиш ва унинг ишлашини бошқариш;

-ташкилотнинг ички ҳужжат айланиш тизимини ишлаб чиқиш ва бошқариш, ташкилотлар фаолиятини турли кўрсаткичлари бўйича маълумотлар базасини юритиш;

- лойиҳалар самарадорлигини баҳолаш;
- ахборот-таҳлил фаолияти натижалари бўйича ҳисобот тайёрлаш;
- бошқарув қарорларининг самарадорлигини баҳолаш.

Илмий-тадқиқот фаолиятида:

-илмий тадқиқот институтлари ва марказларида тармоқлар ва соҳаларни замонавий бошқариш усуллари бўйича илмий тадқиқот ишларини амалга оширишда қатнашиш;

-хўжалик юритувчи субъектларни замонавий бошқариш тизимини таъминлашга бағишланган мамлакатдаги ва хорижий давлатлардаги фан-техника ютуқлари, махсус адабиётлар ва бошқа илмий-техник ахборотларни ўрганиш ва тизимлаштириш;

-техник воситалар, асбоб-ускуналар, тизимлар, технологик жараёнлар, табиий толаларни дастлабки ишлаш техника ва технологияларини, ускуналарни эксплуатация қилиш, машиналарни лойиҳалаш ва автоматлаштирилган линияларни синовдан ўтказишда зарур бўлган ташкилий ишларда иштирок этиш;

-республика ва хорижда чоп этилган тўқимачилик ва енгил саноати технологияларига оид илмий-техник ахборотларнинг илмий манбаларини ўрганиш;

-илмий-тадқиқот ишларини бажаришда бевосита иштирок этиш;

-интернет тармоғида энг янги илмий ютуқлар ҳақидаги маълумотларни мақсадга йўналган ҳолда қидириш ва топиш;

-мавзу (топшириқ) бўйича илмий-техникавий маълумотларни йиғиш, ишлов бериш, таҳлил қилиш ва олинган маълумотларни тизимлаштиришда иштирок этиш;

-илмий-тадқиқот натижаларини ва ишланмаларни амалиётга татбиқ этишда қатнашиш.

Лойиҳавий-технологик фаолиятида:

-хомашё ва маҳсулотларнинг тузилиши, физик-механик хоссалари, маҳсулотларнинг техник-эксплуатацион кўрсаткичлари, моддий баланс, ишлаб чиқариш тартиблари ва меъёрлари, ишлаб чиқаришнинг асосий (технологик) ва ёрдамчи жараёнлари ҳақида тасаввурга эга бўлиши, технологик регламент асосида ишлаб чиқариш жараёнларини танлаш, хомашёларга ишлов бериш ва маҳсулотларни ишлаб чиқариш лойиҳасини тузишни амалга ошира олиши;

-намунавий технологик жараёнларни ишлаб чиқиш ва уларни қўллаш қобилиятига эга бўлиши;

-автоматлаштирилган тизимларнинг инструментал воситалари ва муҳитларини ривожлантириш ва улардан фойдаланиш қобилиятига эга бўлиши;

-лойиҳавий ва дастурий ҳужжатларни ишлаб чиқиш;

-амалиётда ахборот технологияларнинг халқаро ва касбий стандартларини, замонавий парадигма ва методологияларни, инструментал ва ҳисоблаш воситаларини тайёргарлик ихтисослигига мос равишда қўллаш.

2. 60721300–Табиий толаларни дастлабки ишлаш технологияси (пахта) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг компетенцияларига қўйиладиган талаблар

2.1.Умумий компетенциялар:

- давлат сиёсатининг долзарб масалаларини билиши, ижтимоий-иқтисодий муаммолар ва жараёнларни мустақил таҳлил қила олиш;

- хорижий тиллардан бирида касбий фаолиятига хос ҳужжатлар ва ишлар моҳиятини тушуниши, табиий илмий фанлар бўйича касбий фаолияти доирасида зарурий билимларга эга бўлиши ҳамда улардан замонавий илмий асосда касб фаолиятида фойдалана билиш;

- ахборот технологияларини касбий фаолиятида қўллай билиши, ахборотларни йиғиш, сақлаш, қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш усулларини эгаллаган бўлиши, фаолиятида мустақил асосланган қарорлар қабул қила олиш;

- янги билимларни мустақил эгаллай билиши, ўз устида ишлаши ва меҳнат фаолиятини илмий асосда ташкил қила олиш;

- соғлом турмуш тарзи ва унга амал қилиш зарурияти тўғрисида тасаввурга эга бўлиш.

2.2.Касбий компетенциялар:

- меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни излаш ва улардан касбий фаолиятида фойдаланиш кўникмаларига эга бўлиш;

- намунавий технологик жараёнларни ишлаб чиқиш ва уларни қўллаш;

- участка, цех, бўлим технологи бўлиб ишлаш, амалдаги ишлаб чиқариш цехини эксплуатация қилиш;

- технологик ускуналарни жорий ва капитал таъмирлаш, пахта ва унинг маҳсулотлари сифат кўрсаткичларини аниқлаш ва назорат этиш, пахта маҳсулотларини сақлаш, ёрдамчи ускуна ва жиҳозларни унумли ишлатиш.

- хом ашё, ёрдамчи материаллар ва маҳсулотларнинг сифатини назорат қилиш;

- ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва такомиллаштириш бўйича технологик ечимларни ишлаб чиқиш;

- намунавий технологик жараёнларни қўллаш;

- амалдаги технологик асбоб-ускуналарнинг ишлашини таъминлаш, уларни яроқли ҳолатда ушлаб туриш ва қайта тиклаш;

- амалий фаолиятда автоматлаштирилган тизимларнинг инструментал воситалари ва муҳитларини ривожлантириш ва улардан фойдаланиш;

- тизимли ёндошув механизмларини татбиқ этиш;

- дастурий таъминот, ахборот-коммуникация технологияси ва инженерияси;

- аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишнинг самарали шаклларини татбиқ этиш;
- компьютер технологиялари ва дастурлардан самарали фойдаланиш;
- меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш ва уларни самарали бошқариш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш;
- корхонада маҳсулот сифатини яхшилаш чораларини кўриш.

Библиографик маълумотлар

УДК: 002:651.1/7

Гуруҳ Т 55

ОКС 01.040.01

Таянч сўзлар:

касбий фаолият тури, таълим йўналиши, касбий фаолият объекти, касбий фаолият соҳаси, бакалавриятнинг асосий ўқув режа ва ўқув дастурлари, профиль, ўқиб-ўрганиш натижалари, тармоқлар ва соҳалар, малака талаблари, бакалавриятнинг ўқув жараёни, пахта, уруғлик чигит, технологик жараён, намлик, ифлослик, нав, тип, қуритиш жараёни, лойиҳалаш, уруғлик чигит, саралаш, туксизлантириш, дорилаш, таъмирлаш, созлаш, жинлаш, линтерлаш, тизимли ёндошув, дастурий таъминот, мустақил таълим, ишлаб чиқариш, ташкилий-бошқарув фаолияти, малака амалиёти, битирув малакавий иши, давлат аттестацияси, ўқув фанлари блоки, олий таълим муассасаси, таълим жараёни, бошқарув жараёни, ишлаб чиқариш, лойиҳалаш, илмий тадқиқот жараёни.

КЕЛИШУВ ВАРАҒИ

ИШЛАБ ЧИҚИЛДИ:

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти

Ректор И.Сабилов И.Сабилов

2021 йил « 02 » 08

М.Ў.

КЕЛИШИЛДИ:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва технологияларни татбиқ этиш маркази

Директор в.б. М.Эсанов М.Эсанов

2021 йил « 03 » 08

М.Ў.

“Пахта саноати илмий маркази” АЖ

Директорнинг илмий ишлар ва инновациялар бўйича биринчи ўринбосари

Қ.Жуманиязов Қ.Жуманиязов

2021 йил « 03 » 08

М.Ў.

Наманган муҳандислик-технология институти,

Ректор О.Маматкаримов О.Маматкаримов

2021 йил « 03 » 08

“ТСТ Agro Cluster” МЧЖ директори

М.Нўмонов М.Нўмонов

2021 йил « 04 » 08

